

Література:

1. Данько Н. Розвиток творчих здібностей молодших школярів [Текст] / Наталія Данько // Початкова школа. – 2013. – № 4. – С. 1-2.
2. Державний стандарт початкової загальної освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/17911/. – Загол. З екрану.
3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навчальний посібник / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
4. Інноваційні технології навчання української мови та літератури / Укладач О. І. Когут. – Тернопіль : Астон, 2005. – 204 с.
5. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>. – Загол. З екрану.
6. Пехота О. М. Освітні технології: навчально-методичний посібник / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін. – К. : А.С.К., 2003. – 255 с.
7. Романець В. А. Психологія творчості : навч. посібник / В. А. Романець. – 2-е вид., доп. – К. : Либідь, 2001. – 288 с.
8. Слостенин В. А. Педагогика: инновационная деятельность / В. А. Слостенин, Л. С. Подымова. – М. : ИИП. Изд-во «Магистр», 1997. – 224 с.
9. Химинець В. В. Інноваційна освітня діяльність / В. В. Химинець. – Тернопіль : Мандрівець, 2009. – 360 с.

Пономаренко І. В.*

**ОРГАНІЗАЦІЯ СПОРТИВНИХ КЛАСІВ З ВЕСЛУВАННЯ
НА БАЙДАРКАХ І КАНОЕ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ**

У статті подано відомості щодо організації та особливостей функціонування в загальноосвітній школі спеціалізованих класів спортивного профілю.

Фізичне виховання учнів – невід’ємна складова освіти, спрямована на формування фізичного, соціального та духовного здоров’я особистості. Воно забезпечує можливість набуття кожною дитиною необхідних науково обґрунтованих знань про здоров’я та засоби його зміцнення [1]. За твердженням В. Сухомлинського, «заняття фізкультурою і спортом відіграють значну роль у всебічному розвитку учнів лише тоді, коли вся навчально-виховна робота пройнята турботою про здоров’я» [3, с. 68]. Спорт формує в дитини вольові якості, виховує чесність, взаємодопомогу, почуття колективізму, організовує та дисциплінує її.

Недостатня рухова активність школярів у повсякденному житті несприятливо позначається на стані їхнього здоров’я. Довготривале сидіння за партою в школі, при виконанні домашніх завдань, біля екранів телевізорів та моніторів вдома, збільшують навантаження на організм школяра. Діти менше рухаються, унаслідок чого виникає дефіцит м’язової діяльності й збільшуються статичні напруги. За умов гіподинамії, у якій перебувають наші учні, дуже складно говорити про повноцінний

---

* © Пономаренко І. В.

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

розвиток дитячого фізичного виховання.

Висвітленню різних аспектів здорового способу життя присвячені дослідження широкого кола філософів, медичних працівників, психологів, педагогів М. М. Амосова, В. І. Войтенко, В. П. Петленка, Г. М. Сердюковської, Л. П. Суцzenко, А. Г. Щедриної, Г. К. Зайцева, С. О. Свириденко. Проблеми забезпечення рухової активності школярів, їхнього здоров'язбереження досліджували І. О. Геращук, С. В. Лапаєнко, С. О. Моїсеєв, В. В. Цись та інші. Потужний масив напрацювань дає змогу педагогам зосередитися на практичній реалізації обґрунтованих теорій і концепцій, висвітленні результатів їх впровадження в навчально-виховний процес.

Мета статті: висвітлити практичний аспект проблеми забезпечення здоров'язбереження школярів засобами організації спортивних класів із веслування на байдарках і каное в загальноосвітній школі.

Зважаючи на наслідки негативного впливу різних чинників на здоров'я дитини, з метою забезпечення фізіологічної норми рухової активності школярів у Херсонській загальноосвітній школі II-III ступенів № 34 Херсонської міської ради з 2012 року було організовано роботу спеціалізованих класів з водних видів спорту (веслування на байдарках і каное, вітрильний спорт). Цей крок дав поштовх як розвитку навчального закладу, так і зміцненню здоров'я учнів школи шляхом запровадження додаткових уроків фізичної культури, курсів за вибором здоров'язбережувального спрямування та залучення дітей до спортивної позашкільної діяльності.

Функціонування допрофільних та профільних спортивних класів, спортивна профілізація навчально-виховного процесу дають можливість забезпечити подальший розвиток особистості учня, творчу його реалізацію та самовираження у спортивних видах діяльності. Забезпечується вплив на зміцнення здоров'я та стимулювання в дітей прагнення здорового способу життя, удосконалення фізичної підготовки та розвитку дитини, підтримку творчо обдарованої особистості, профілактику бездоглядності та правопорушень, зайнятість учнів у позаурочний час тощо. Зазначене сприяє створенню умов для їхньої комплексної неперервної освіти, а саме: забезпеченню загальноосвітньої та допрофесійної підготовки учнів; формуванню в них стійкої орієнтації на подальше навчання; вихованню кадрів для професійного вітчизняного спорту, якісній підготовці школярів до турнірів і змагань різних рівнів.

Для реалізації окреслених умов на базі Херсонської загальноосвітньої школи II-III ступенів № 34 Херсонської міської ради було створено спортивні класи. Цьому передував докладний аналіз ситуації, що склалась на той час (2011-2012 н.р.) з набором учнів, здійснений адміністрацією та колективом закладу. Потенціальна кількість майбутніх учнів була недостатньою, тому ретельно шукали шляхи поживлення їх притоку. Поряд із

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

різними пропозиціями прозвучала й ідея про відкриття спортивних класів.

Тоді ж було з'ясовано, що від початку 70-х років ХХ ст. до 1994 року включно на базі Херсонської школи № 34 вже існували спортивні класи з водних видів спорту (веслування на байдарках і каное) і, навіть, вільної боротьби. Було створено належні умови для тренування учнів та організоване харчування. Тож школа мала значний досвід у навчанні та вихованні спортивної молоді. Учні та випускники нашої школи в різні роки ставали видатними та знаними спортсменами, а саме: олімпійський чемпіон із веслування Сергій Пострехін, неодноразові чемпіони України та Європи з веслувальних видів спорту Максим Лапюк та Микита Полетаєв, чемпіон Європи з боксу Володимир Вірчус, неодноразові чемпіони України, призери Європи та світу з боротьби кіокушин карате Вусал та Ельдар Ісмаїлови, абсолютна чемпіонка України, неодноразова чемпіонка Європи, призерка світових чемпіонатів з пауерліфтингу Ганна Гончар, чемпіонка світу із сумо Марина Максименко, олімпійська чемпіонка з гімнастики Тетяна Лисенко, капітан ФК «Динамо» Київ (1997-2000 рр.) Олександр Головко.

Вагомим ресурсом для початку такої роботи адміністрація Херсонської загальноосвітньої школи II-III ступенів № 34 Херсонської міської ради визнала розташування закладу поряд з річкою Дніпро. Було враховано й сусідство закладу з базою Спеціалізованої дитячо-юнацької спортивної школи олімпійського резерву № 2, що створювало майбутнім спортсменам комфортні умови для занять водними видами спорту.

Організація роботи спортивного класу, пошук здібних дітей, залучення їх до занять у такому класі стало основним завданням школи. Уже 1 вересня 2012 року в школі було відкрито один спортивний клас, у якому розпочали навчання 16 учнів у віці 11-12 років. Нині, у 2016-2017 навчальному році в шести класах (з 5 до10) навчається 121 учень.

Оскільки кількість інформації про досвід організації спеціалізованих спортивних класів при загальноосвітніх школах в Україні є обмеженою, нами було знайдено заклади, що вже мали певний досвід та власні напрацювання в розв'язанні зазначеного питання. Це Херсонська загальноосвітня школа I-III ступенів № 47 Херсонської міської ради (профільний вид спорту – футбол); Чернігівська ЗОШ I-III ступенів № 14, у якій створені профільні класи за спортивним напрямом «Туризм»; Запорізька спеціалізована школа фізичної культури I-III ступенів № 18 Запорізької міської ради (профільні види спорту: плавання, стрибки у воду, гандбол, легка атлетика, бокс, гімнастика, футбол, тхеквондо); Загальноосвітній навчальний заклад «Київський спортивний лицей-інтернат» (профільні види спорту: баскетбол, волейбол, гандбол, веслування академічне та веслування на байдарках і каное); Тернопільські ЗОШ № 27 та № 30 (футбол), ЗОШ № 13 (ігрові види спорту); Тульчинська спеціа-

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

лізована загальноосвітня школа-інтернат I-III ступенів – лицей (військово-спортивні класи); Волинський лицей з посиленою військово-фізичною підготовкою.

Варто наголосити, що не в усіх зазначених закладах функціонують спеціалізовані спортивні класи в їх класичному вигляді. Деякі (загальноосвітній навчальний заклад «Київський спортивний лицей-інтернат») здійснюють набір учнів шляхом запрошення кращих спортсменів ДЮСШ м. Києва, відстежуючи їх результативність у змаганнях із профільних видів спорту.

Деякі заклади починають запроваджувати профільні класи спортивного напрямку тільки в старшій школі (Чернігівська загальноосвітня школа I-III ступенів № 14). Спортивний клас на Чернігівщині навчається за програмою з фізичної культури для загальноосвітніх навчальних закладів спортивного профілю (2004 р.) Кількісний його склад – 18 учнів. Уроки проводяться два рази на тиждень парою з відповідною перервою та один урок – окремо. Школярі не вивчають додаткових спецкурсів для поглибленого вивчення профільючого предмета. До вступу в клас учні займаються 2-3 роки в секції пішогодного туризму [1].

Нами було використано досвід Херсонської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 47 Херсонської міської ради, де на 3 роки раніше було створено спортивні класи з футболу.

Ініціатором організації спеціалізованих класів з видів спорту в загальноосвітніх навчальних закладах має бути дитячо-юнацька спортивна школа. Зазначені зміни в навчально-виховному процесі загальноосвітньої школи відбувається згідно з п. 23 Положення про дитячо-юнацьку спортивну школу, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 5 листопада 2008 року № 993. У положенні зазначається, що в разі потреби в загальноосвітніх навчальних закладах (для вихованців-інвалідів у спеціальних школах-інтернатах) можуть відкриватися спеціалізовані класи з видів спорту із продовженням днем навчання для проведення додаткової навчально-тренувальної та спортивної роботи за умови забезпечення вихованців харчуванням і додержання норм санітарно-гігієнічного законодавства на підставі відповідної угоди, укладеної між спортивною школою та навчальним закладом, у якій визначаються обов'язки сторін щодо фінансового забезпечення, комплектації класу, раціонального поєднання навчання із заняттями відповідним видом спорту, організацією медичного контролю, проведення медико-відновних заходів, харчування вихованців тощо [1].

Також у положенні зазначено, що спеціалізовані класи відкриваються в установленому порядку до початку навчального року. Тобто формально ініціатива з відкриття спортивних класів у ЗНЗ покладається на спортивні школи.

Відкриття спеціалізованого спортивного класу відбувалося за складним алгоритмом. Нам довелося дотримуватись усіх ланок цього тривалого процесу: до адміністрації Херсонської

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

загальноосвітньої школи II-III ступенів № 34 Херсонської міської ради звернулось керівництво Спеціалізованої дитячо-юнацької школи олімпійського резерву № 2 із проханням сприяти організації спеціалізованих класів із водних видів спорту (веслування на байдарках і каное та вітрильний спорт) у 2012-2013 н.р. на базі нашого закладу. Було скликано Раду школи, яка розглядала доцільність та необхідність створення спеціалізованих спортивних класів у закладі.

Після аналізу умов для організації роботи в нашій школі спеціалізованих спортивних класів, з урахуванням необхідності впровадження подовженого навчального дня для проведення додаткової навчально-тренувальної та спортивної роботи з обдарованими учнями, управлінням освіти Херсонської міської ради було прийняте позитивне рішення із зазначеного питання. Управління освіти порушило клопотання щодо виділення коштів на харчування учнів спеціалізованого класу з бюджету міста на наступний рік перед міською радою. Прийняте рішення сесії Херсонської міської ради дало підстави розгляду питання про відкриття такого класу в школі її Радою.

Наступним етапом стало складання угоди про спільну діяльність між Спеціалізованою дитячо-юнацькою школою олімпійського резерву № 2 та Херсонською загальноосвітньою школою II-III ступенів № 34 Херсонської міської ради, у якій розписано всі аспекти організації функціонування спортивного класу в загальноосвітньому навчальному закладі..

Останнім кроком стало видання наказу в школі, за яким було створено спеціалізований спортивний клас та низки наказів щодо забезпечення функціонування таких класів у школі.

Прийом дітей до спеціалізованих класів здійснюється згідно з інструкцією про порядок конкурсного зарахування дітей (учнів, вихованців) до гімназій, ліцеїв, колегіумів, спеціалізованих шкіл (шкіл-інтернатів), затвердженою наказом Міністерства освіти і науки України від 19 червня 2003р. № 389 [2]. На її підставі в Херсонській загальноосвітній школі II-III ступенів № 34 Херсонської міської ради було розроблено Правила конкурсного прийому дітей до спеціалізованих спортивних класів із водних видів спорту (веслування на байдарках і каное та вітрильний спорт).

Для їх ухвалення було організовано та проведено спільне засідання педагогічної ради Херсонської загальноосвітньої школи II-III ступенів № 34 та тренерської ради Спеціалізованої дитячо-юнацької школи олімпійського резерву № 2. Документ було погоджено з управлінням освіти Херсонської міської ради та затверджено наказом директора школи.

Спеціальна комісія розглядає відповідність учнів за віком вимогам навчально-тренувальних груп та рекомендації тренерів спортивної школи щодо здатності дитини займатись цими видами спорту, на підставі контрольних нормативів, закладених у Правилах прийому.

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

Протягом останніх років перед школою гостро постала проблема відсутності у програмі з фізичної культури для загальноосвітніх навчальних закладів модуля з веслування на байдарках і каное, що порушувало цілісність навчально-виховного та тренувального процесів підготовки юних спортсменів. Нині модуль «Веслування на байдарках і каное» (5-11 кл.), авторів С. О. Моїсєєва та І. В. Бреус отримав гриф Міністерства освіти та науки України від 22.06.2015 р.

Під час річного календарно-тематичного планування предмета «Фізична культура» необхідно враховувати, що навчальний модуль «Веслування на байдарках і каное» доцільно проводити в осінній (вересень, жовтень) та весняний (квітень, травень) періоди. Уроки, що проводяться на воді, бажано об'єднувати в пари (2 уроки по 45 хвилин) та ставити в розклад на початку (1 та 2 уроки) або/та наприкінці (5-7 уроки) навчального дня.

Такий спосіб організації вивчення модулю дозволяє: збільшити кількість часу перебування учнів на воді до науково обґрунтованого мінімуму; учням – дотримуватись шкільного режиму дня та не спізнюватись на навчальні заняття.

Протягом перших років вивчення модулю «Веслування на байдарках і каное» учні мають ознайомитися з основами техніки веслування, коригувати фізичне навантаження, підвищують рівень функціональної підготовки та мотивації до заняття веслуванням на байдарках і каное. Окрім того, школярі вивчають техніку гребка на веслувальному тренажері, у басейні, на суші і на воді, прийоми керування човном і збереження рівноваги; ознайомлюються з правилами охорони праці на воді та експлуатації веслувального інвентарю. Після того як учні добре засвоюють техніку веслування на байдарках і каное на суші, плотику, веслувальних тренажерах, вони переходять до засвоєння техніки і тактики веслування на воді.

На подальших етапах вивчення навчального модулю «Веслування на байдарках і каное» учні закріплюють техніку виконання гребка, розвивають та вдосконалюють загальну, спеціальну та техніко-тактичну підготовку. Опановують техніку старту, фінішу, командного веслування та беруть участь у контрольних змаганнях у класі.

Основною формою фізичного виховання учнів у загальноосвітньому навчальному закладі є урок. Протягом вивчення зазначеного модулю можна використовувати такі типи уроків: навчальні, спрямовані на вивчення та закріплення техніки веслування; навчально-тренувальні, зорієнтовані на ознайомлення та вивчення учнями техніки, тактики веслування на байдарках і каное, розширення рухового досвіду, розвиток фізичних якостей; тренувальні, спрямовані на закріплення та вдосконалення в учнів техніки, тактики веслування на байдарках і каное; розвиток спеціальних фізичних якостей; контрольні, зорієнтовані на моніторинг (вихідний рівень та динаміка

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

зростання) ефективності фізичної, технічної та тактичної підготовки учнів до веслування на байдарках і каное на основі орієнтовних навчальних нормативів [2].

Вивчення навчального модулю «Веслування на байдарках і каное» пов'язане з ризиком для життя і здоров'я учнів, тому на першому занятті модуля необхідно провести первинний інструктаж учнів з охорони праці під час занять веслуванням на байдарках і каное.

До занять на воді можуть бути допущені лише учні, які належать до основної медичної групи. Учні, які віднесені за станом здоров'я до підготовчої та спеціальної медичних груп, займаються на суші за індивідуальною рекреаційно-оздоровчою програмою.

Перше практичне заняття на воді має починатись зі складання учнями навчального нормативу з плавання. Учні, які змогли самостійно проплисти дистанцію більше 40 м, допускаються до занять на воді.

З метою забезпечення безпечних умов для навчання учнів, учителю необхідно перед кожним заняттям перевірити безпечність спортивного інвентарю (човни, весла та їх комплектуючі) та зони виходу на воду, а також проінструктувати учнів щодо правил поведінки на воді.

З метою підготовки учнів спортивних класів до навчання в умовах профільної освіти з варіативної частини робочого навчального плану школи виділяються додаткові години на фізичне виховання та основи здоров'я, що становить 5 уроків фізкультури та 2 – основ здоров'я на тиждень у розкладі навчальних занять. Діти, які навчаються в цих класах, щоденно поєднують навчальний та тренувальний процеси: години тренувань вони проводять у другій половині дня на базі спортивної школи. У підсумку виходить, що кожен учень спортивних класів у середньому 2-3 години щодня займається фізкультурою та спортом.

Крім цього у навчальному плані Херсонської загальноосвітньої школи II-III ступенів № 34 Херсонської міської ради відведено години на факультативи та курси за вибором, що забезпечують поглиблене й розширене вивчення профільних предметів: «Здоров'я дитини – здорове харчування» (5-6 кл.), «Пізнавай себе та вдосконалюйся» (8 кл.), «Основи медичних знань» (9 кл.), індивідуальні заняття «Оздоровча хореографія» (5-6 кл.). Вибір курсів за вибором здійснюється учнями з урахуванням їхніх інтересів, можливостей навчального закладу в організації допрофесійної освіти.

Режим навчання та тренувань учнів-спортсменів організовано таким чином, що перша половина навчально-тренувального дня присвячена загальноосвітній підготовці учнів, однак кожного дня в розкладі занять є урок фізичної культури. Уроки можуть проводити тренери ДЮСШ з веслування, які працюють у закладі за сумісництвом. Після навчального дня учнів очікує

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

тренувальний процес за програмами спортивної школи. Два рази на день – з ранку та в обід – діти отримують повноцінне гаряче харчування за рахунок місцевого бюджету.

Виховання й розвиток майбутніх чемпіонів не обмежується навчально-тренувальним процесом. Педагогічний колектив школи сприяє гармонійному розвитку особистості, адаптованої до сучасного життя.

Співпраця з такими організаціями як ГО «Всесвіт», молодіжною християнською організацією «Анастасіс», благодійним фондом «Мангуст», міським товариством Червоного Хреста, Благодійним єврейським центром «Хесед Шмуель», бібліотекою-філією для дітей та юнацтва ім. Б. Грінченка № 13, факультетом фізичного виховання Херсонського державного університету, Херсонським краєзнавчим музеєм спонукає учнів до здорового способу життя, дає змогу спробувати себе в ролі волонтера, благодійника, фасилітатора, сприяє соціалізації, вихованню всебічно розвиненої особистості.

Виховна робота з учнями спеціалізованих спортивних класів продовжується і в літній період, під час оздоровчої кампанії у пришкільному таборі, на одному з мальовничих куточків берега Дніпра – базі СДЮСШОР № 2. На водну станцію виїжджають усі учні закладу й під час проведення Днів здоров'я. Невід'ємною частиною співпраці зі спортивною школою є щорічне навчання дітей плаванню.

Робота колективу школи в зазначеному напрямі спонукала педагогів розпочати у 2014 році експериментальну діяльність за темою: «Формування здорового способу життя учнів загально-освітньої школи в умовах допрофільної і профільної освіти».

Досвід роботи спеціалізованих класів із водних видів спорту адміністрація та колектив школи неодноразово презентували на обласних заходах, засіданнях Школи методистів із фізичної культури; перед слухачами курсів підвищення кваліфікації вчителів фізичного виховання у КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти».

Література:

1. Відкритий клас спортивного профілю з туристичної підготовки та рятувальних робіт. Чернігівська ЗОШ № 14. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : iducz.gov.ua/shbcherng.html
2. Моїсєєв С.О., Бреус І.В. Варіативний модуль «Веслування на байдарках і каное» (5-11кл.) №1/11-7998 від 16.06.2016
3. Сухомлинський В.О. Пависька середня школа / В.О. Сухомлинський // Вибрані твори: у 5 т. – К. : Рад. шк., 1976. – Т. 4. – С. 68.